

FRIP
BEVARINGSPROGRAM
FOR
FREDETE HUS I PRIVAT EIE

Plan for perioden 2013-2020

1. Rammer

1.1 Innledning

Ved behandlingen av St.meld. nr. 16 (2004–2005) *Leve med kulturminner*, sluttet Stortinget seg til tre nasjonale mål for kulturminnepolitikken. Ett av disse målene er at fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020. Meldingen presenterte en opptrappingsplan som ble konkretisert i ti bevaringsprogrammer i St.meld. nr. 26 (2006–2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. Bevaringsprogrammene ble satt i gang med virkning fra budsjettåret 2007. I Meld. St. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste – Kulturminnepolitikken* er målene for bevaringsprogrammene opprettholdt.

Ett av bevaringsprogrammene omfatter de fredete bygningene i privat eie. Målet for programmet er at alle fredete bygninger i privat eie skal være satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.

Programindikatoren er andel bygninger som har tilstandsgrad TG 1 eller bedre.

1.2 Definisjoner og begreper

Det vises til definisjoner i St. Prp.1 2010-2011 samt Riksantikvarens ordforklaringer¹ for definisjon av begrepene som brukes i prosjektplanen.

1.3 Mål for FRIP

Alle fredete bygninger i privat eie skal være satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå² innen 2020. Det er i juni 2013 3 324 privateide fredete bygninger.

1.4 Avgrensninger

Programmet omfatter bygninger som er fredet etter kulturminneloven, samt bygninger som er midlertidig fredet eller der fredningssak pågår. Bygningene må være helt eller delvis i privat eie³ for å inngå i programmet. I programperioden 2013-2018 er pr. juni 2013 de 2 200 bygningene som er eid av fysiske personer, prioritert.

---

¹ http://www.riksantikvaren.no/Norsk/Veiledning/Ordforklaringer_bokmal/

² Tilstand som krever at bare planlagt vedlikehold er nødvendig, jf. *Bevaring av kulturminner - Tilstandsanalyse av fredete og verneverdige bygninger (NS-EN 16096:2012)*, se vedlegg 3.

³ Med bygninger i privat eie menes bygninger som eies av enkeltperson (fysisk person), borettslag, legat, stiftelse, aksjeselskap, ansvarlig selskap og sameie med minst én privat eier.

Programmet omfatter ikke bygninger som inngår i kulturmiljøfredning, kirker, ruiner⁴, automatisk fredete samiske bygninger⁵, bygninger på museer, samt fredete bygninger innenfor verdensarvområdene⁶.

1.5 Rammebetingelser

Programmet finansieres av Klima- og miljødepartementet (KLD) over Riksantikvarens budsjett. Finansieringen over skal dekke antikvariske merkostnader, dvs. kostnader som påløper som følge av spesielle krav fra antikvariske myndigheter når det gjelder materialer eller utførelse.

Tiltak på bygningene skal gjøres i samsvar med bestemmelsene i Kulturminneloven og Plan- og bygningsloven.

Programmet skal slutføres innen utgangen av 2020.

2. Risikovurdering

2.1 Finansiering

Programmet finansieres over kap. 1429, post 71 *Vern og sikring av fredete bygninger og anlegg*, post 73 *Vern og sikring av middelalderbygninger og anlegg*. Det er pr. juni 2013 nødvendig med en økning av budsjetttrammen for disse postene dersom målet om at alle fredete bygninger i privat eie skal være satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020, skal nås.

Fortsatt underfinansiering er den største risikofaktoren for programmet.

I omtalen av kap. 1429, post 71 i Prop. 1 S 2012-2013 heter det at det skal legges stor vekt på at tilskuddene medvirker effektivt til fremdrift i arbeidet med å sikre målet om ordinært vedlikeholds nivå i 2020. Stortinget vedtok dette uten merknader i budsjettbehandlingen desember 2012.

Målet med post 71 er at alle fredete bygninger i privat eie skal bli satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020, jf resultatmål 6.4 (Prop. 1 S 2012-2013).

Målet med post 73 er å verne og sikre automatisk fredete bygninger og ruiner fra middelalderen slik at de har ordinært vedlikeholds nivå innen 2020, jf. resultatmål 6.4 (Prop 1 S 2012-2013).

---

⁴ Inngår i bevaringsprogrammet for ruiner (ruinprosjektet)

⁵ Inngår i bevaringsprogrammet for samiske kulturminner

⁶ Inngår i bevaringsprogrammet for verdensarven

Dette betyr at midlene på post 71 og 73 er primært øremerket FRIP-programmet, stavkirkeprogrammet og ruinprogrammet.

Disponering av tilskuddsmidler i strid med prioriteringene i Prop. 1 S 2012-2013 øker risikoen for at ordinært vedlikeholdsnivå i 2020 ikke blir oppnådd.

2.2 Kritiske faktorer

2.2.1 Systematisk tilstandsregistrering og -oppdatering i Askeladden
Bygninger som blir tildelt midler til istandsetting, skal på forhånd være tilstandsvurdert etter *NS-EN 16096:2012: Bevaring av kulturminner - Tilstandsanalyse av fredete og verneverdige bygninger* og ha en tilstandsgrad i Askeladden. For å få oversikt over programmets resultater må fylkeskommunene oppdatere bygningenes tilstandsgrad i kulturminnedatabasen Askeladden etter istandsettingsarbeider.

2.2.2 Håndverkerkompetanse
Det er nødvendig at det brukes håndverkere med erfaring og kompetanse fra istandsetting av kulturhistoriske bygninger.

2.2.3 Håndverkerkapasitet
Håndverkerkapasiteten varierer fra fylke til fylke. For å unngå at bevaringsprogrammet skal virke kostnadsdrivende, må den fylkesvise fremdriften avpasses regional håndverkerkapasitet.

2.2.4 Eiers interesse eller evne til oppfølging
Eieres interesse for å ta vare på en fredet bygning varierer sterkt. Dette gjelder spesielt bygninger ute av bruk. Svak privatøkonomi kan forsinke eller hindre gjennomføring av istandsettingsarbeider.

3. Gjennomføringsstrategi

3.1 Organisering

Klima- og miljødepartementet er oppdragsgiver og har gitt Riksantikvaren ansvar for gjennomføring av FRIP. Q-avdelingen v/Konserverings-seksjonen har ansvaret for gjennomføring av FRIP.

Gjennomføring av de ulike aktivitetene knyttet til programmet krever nært samarbeid med mellom Q-avdelingen og K-avdelingen hos Riksantikvaren. Det gjennomføres felles møter der det er relevant.

3.2 Eiere

Eier er ansvarlig for istandsettingsarbeider på egen eiendom. God gjennomføring av arbeidet er betinget av at den enkelte eier blir involvert tidligst mulig i planleggingen. Riksantikvaren og fylkeskommunene må etablere samarbeidsformer og incentiver som sikrer at istandsettingsarbeidene blir gjennomført på en god måte.

3.3 Eksterne samarbeidspartnere

3.3.1 Fylkeskommunal kulturminneforvaltning

Fylkeskommunen har ansvar for kulturminnefaglig og administrativ oppfølging av det enkelte istandsettingsprosjekt. Det er viktig å sikre god og jevnlig kommunikasjon mellom fylkeskommunen som tilskuddsyter og eier som tilskuddsmottaker i løpet av prosjektet.

3.3.2 Kommunen

Kommunen behandler søknader og treffer vedtak i de istandsettingsprosjekter der det er krav om tillatelse etter plan- og bygningsloven.

3.3.3 Håndverkere

For å øke kompetansen og kapasiteten kan opplæring av håndverkere inngå som del av istandsettingsprosjektene.

3.3.4 Andre samarbeidspartnere

Det kan være aktuelt å samarbeide med andre offentlige myndigheter, som f.eks. museer og skoleverket, når det gjelder håndverksutdanning. Dette gjelder også private bransjer og virksomheter, som f.eks. leverandører av spesialmaterialer som Bygdesagforeningen og Materialbanken.

3.4 Kriterier for prioritering og gjennomføring

Eierne må ha søkt om tilskudd til istandsettingsarbeider. Bygninger med dårligst tilstandsgrad prioriteres. Ved avsluttet istandsetting skal bygningen ha tilstandsgrad TG 1 eller bedre.

3.5 Bestilling og oppfølging i fylkeskommunen

Fylkeskommunen skal prioritere søknader på grunnlag av utførte tilstandsanalyser og i samsvar med pkt. 3.4. Fylkeskommunen må planlegge et fylkesvis program der det legges vekt på å motivere eiere som ikke selv tar initiativ til istandsetting, til å søke om midler slik at det er jevn progresjon fram mot 2020.

Fylkeskommunen skal foreta en tilstandsanalyse ved avslutning av istandsettingsarbeidene og legge den nye tilstandsgraden inn i

Askeladden. Fylkeskommunen må etablere rutiner for oppfølging etter istandsettingsarbeidene som bidrar til at bygningene opprettholder TG 1.

3.6. Tilskuddsbrev – krav

3.6.1 Tilskuddsbrev til fylkeskommunen

I brevet til fylkeskommunen skal det stilles følgende kriterier for prioritering av istandsettingsarbeidene:

Ved tildelingen av nye midler skal følgende kriterier vektlegges:

- Innmeldt behov med grunnlag i kvalifiserte søknader fra eiere.
- Status for fremdriftsrapportering - tiltak som kan bli ferdige i løpet av året.
- Tilgang på kvalifiserte håndverkere.

Forutsetninger og prioriteringer for tildelingen:

- Tiltak som stanser og hindrer ytterligere forfall skal prioriteres.
- Fredete bygninger og anlegg som forfaller, skal midlertidig sikres.
- Tiltak på bygninger og anlegg det finnes få av, skal prioriteres.
- Bygninger med TG 3 og TG 2 skal prioriteres.

Fylkeskommunen sender Riksantikvaren underskrevet akseptskjema.

3.6.1 Tilskuddsbrev til eiere

Fylkeskommunen sender tilskuddsbrev til eierne, der det redegjøres for forutsetningene knyttet til tilskuddet. Eier sender fylkeskommunen underskrevet akseptskjema.

3.7 Rapportering og evaluering

3.7.1 Årlig rapportering fra fylkeskommunen

Fylkeskommunen skal utføre tilstandsanalyse av bygningsmassen etter *NS-EN 16096:2012* og oppdatere tilstandsgrad etter hvert avsluttet istandsettingsprosjekt. Fylkeskommunen skal sende inn rapport over det enkelte prosjekt med redegjørelse for hva som er utført.

Fylkeskommunen skal utarbeide oversikt over istandsatte bygninger og kostnader til bruk i rapportering og som underlag for budsjettering av det videre istandsettingsprogrammet.

Fylkeskommuner som ikke oppdaterer tilstandsgrad, og som ikke rapporterer i samsvar med punktene over, vil ikke bli prioritert ved nye tildelinger.

3.7.2 Riksantikvarens årlige rapportering til Klima- og miljødepartementet

På grunnlag av fylkeskommunenes rapportering skal Riksantikvaren lage synteserapport for Klima- og Miljøverndepartementet. Rapporten skal

redegjøre for prosentvis endring i tilstandsgrad, redegjøre for fremdrift i programmet og legge frem tallmateriale og øvrig underlag for Klima- og Miljøverndepartementets planlegging og budsjettarbeid. Rapporten skal vise fremdriften i programmet der indikatoren er andel bygninger som har tilstandsgrad TG 1 eller bedre.

3.7.3 Årlig evaluering av fylkesvis fremdrift

Fremdriften i programmet skal evalueres årlig på grunnlag av den fylkesvise rapporteringen.

3.7.4 Statusgjennomgang pr. 1.1.2014 – tentativ fremdriftsplan

På grunnlag av samlet rapportering fra første del av istandsettingsarbeidene skal det utarbeides en tentativ fremdriftsplan for programmet.

3.7.5 Statusgjennomgang pr. 1.1.2015

Det skal utarbeides en samlet statusrapport pr. 1.1.2015.

3.7.6 Justering av fremdriftsplan vår 2015

På grunnlag av statusrapporten pr. 1.1.2015 skal det utarbeides revidert fremdriftsplan for programmet.

3.7.7 Statusgjennomgang pr. 1.1.2017

Det skal utarbeides en samlet statusrapport pr. 1.1.2017.

3.7.8 Justering av fremdriftsplan vår 2017

På grunnlag av statusrapporten pr. 1.1.2017 skal det utarbeides revidert fremdriftsplan for programmet.

3.7.9 Statusgjennomgang pr. 1.1.2019

Det skal utarbeides en samlet statusrapport pr. 1.1.2019.

3.7.10 Justering av fremdriftsplan vår 2019

På grunnlag av statusrapporten pr. 1.1.2019 skal det utarbeides revidert fremdriftsplan for programmet.

3.8 Forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) for å opprettholde TG1

3.8.1 Utvikle/tilpasse FDV-verktøy for å opprettholde TG1

Det skal utvikles eller tilpasses FDV-verktøy for å opprettholde TG1 etter NS-EN 16096:2012. Første utkast skal foreligge innen 1.1.2015.

3.8.2 Etablere et finansieringssystem for FDV

Miljøverndepartementet skriver i Meld. St. 35 (2012-2013) at det vil utforme en tilskuddsordning for å gi incentiver for systematisk vedlikehold av bygninger som er istandsatt.